

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

1999 m. vasario 13 d.

Nr. 31 (7)

Saturday supplement February 13, 1999

No.31 (7)

Vakaras su Bradūnais

Be Kazimieros ir Kazio Bradūnų vilniečiai jau neišvaizduoja ne vieno reikšmingo renginio. Visur juodu kartu — literatūros vakaruose, knygų pristatymuose, koncertuose, bažnyčioje, pagaliau sostinės senamiesčio gatvėse, iš kurių vienoje jiedu dabar apsigyvenę.

Turbūt dauguma vilniečių Bradūnus pažįsta bent jau iš matymo. Pažįsta ir gerbia — ne tik už visuomenės pamėgtą, dar anais, sovietiniais laikais pro geležinę uždangą mus pasiekusią aukšto lygio Kazio Bradūno poeziją, bet ir už juodųjų nuosūdų, geraširdišką būdą, toleranciją, dėmesingumą pažįstamiems ir nepažįstamiems žmonėms. Todėl, kai sausio pabaigoje Mokytojų namai surengė susitikimą su Kazimiera ir Kaziu Bradūnais, prigužėjo, prisigrūdavo kupina salė. Vakare taip pat dalyvavo Rašytojų sąjungos pirmininkas, literatūros kritikas Valentinas Sveticas, mūsų poezijos šulai — Sigitas Geda ir Marcelijus Martinaitis, Bradūnų bendramokslis vertėjas Albertas Dilys. Buvo surengta K. Bradūno knygų parodėlė. Joje išsiriškusios kelios eilės išsivijoje ir čia išleisto K. Bradūno knygų — nuo pirmosios 1943 metais Kaune išspausdintos sonetų knygos *Vilniaus Varpai* iki 1997 m. Vilniuje išleisto paskutinio rinkinio *Apie dangų ir žemę*. Veikė įdomi fotografės Onos Pajedaitės nuotraukų paroda, atspindinti Bradūnų šeimą. Gerai nuteikė Zitos Kelmickaitės vadovaujama folkloro ansamblio „Ratilio“ dainos, tarp kurių skambėjo ir 1949 metais išsivijoje prof. Jono Balio užrašyta lietuviška daina.

Vakara vedęs Mokytojų namų renginių organizatorius Juozas Žitkauskas, atsiskakęs tokių vakarų tradicines dar-

botvarkės, tiek Bradūnams, tiek poetams uždavinėjo įvairius, net netikėčiausius klausimus, iš pokalbių dalyvių laukdamas panašių atsakymų. Būdingesnius vakaro vedėjo ir publikos klausimus bei atsakymus, dėl vietos stokos laikraštyje gerokai sutrumpinęs, pamėginsiu čia pateikti.

— Jūs, Kazimiera, be abejo esate pirmoji savo vyro eilėraščių skaitytoja ir vertintoja. Ar jis atsižvelgia į jūsų pastabas?

K. Bradūnienė: — Nesu literatūros kritike, bet, kai skaitydama jo parašytą eilėraščių pamatą ką nors abejojotų, — pasakau. Jis pagalvoja, pamąsto ir sako: „Tavo tiesa“.

K. Bradūnas: — Kazimiera įvertina kiekvieną mano eilėraščių, kiekvieną rinkinį. Bet ji ne apie vieną mano eilėraščių nėra pasakiusi, kad jis blogas. Įvertinimo kategorijos tik dvi — geras ir šiaip sau. Bet aš puikiai žinau, ką reiškia tas „šiaip sau“. Gavęs šitokią Kazimieros įvertinimą, eilėraščių arba pataisau, arba atidedu į šalį. Jau turiu tų atliekų.

Iš tiesų, prie mano poezijos kelio tiesimo ir lyginimo Kazimiera daug prisidėjo. Juk abu esame suvalkiečiai, abu kartu Vilniuje studijavome lituanistiką, sėdėjom tose pačiose auditorijose, kartu klausėmės Putino, Sruogos, Maciūno, Krėvės, Salio, kitų profesorių ir dėstytojų paskaitų.

— Kalbėdami apie savo mokslo ir kūrybos kelią, dažniau minite Vilnių. Kodėl vis apeinate Kauną?

K. Bradūnas: — 1937 metais baigęs Vilkaviškio gimnaziją, rudenį įstojau į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą studijuoti lietuvių kalbą ir li-

teratūrą. Kiek pasimokęs, vėliau metus turėjau atlikti karo prievolę. Ją baigus, Humanitarinių mokslų fakultetą perkėlė į Vilnių, kur ir susitikau Kazimierą. Paskui Lietuva viena po kitos užgriuvo okupacijos. Bet abu suspėjome baigti Vilniaus universitetą. Mudvieji karta laiminga, kad vienintelė iš išeivijos mokslus nuo pradžios mokyklos iki universiteto galėjo baigti Lietuvoje. Ta karta vėliau, jau egzode, sudarė pagrindą žeminkų, lankininkų sambūriams.

— Klausimas Kazimierai: — Ar pati rašėte, užsiėmėte literatūrine veikla?

K. Bradūnienė: — Ne, neradau, bet pamėgau literatūrą, kol Kazys parašydavo eilėraščių, aš jį išmokdavau atmintinai. Gal todėl vyro poezija man artimiausia. Dar prieš vedybą jo kūrė matydavau Ateities spinduliuose, Ateityje Naujoje Romuvoje, Židinyje.

— Ar į akį krito ir vedybas nulėmė jo poezija, ar jis pats?

K. Bradūnienė: — Mudu rišo Suvalkijos duonėlė, papročiai...

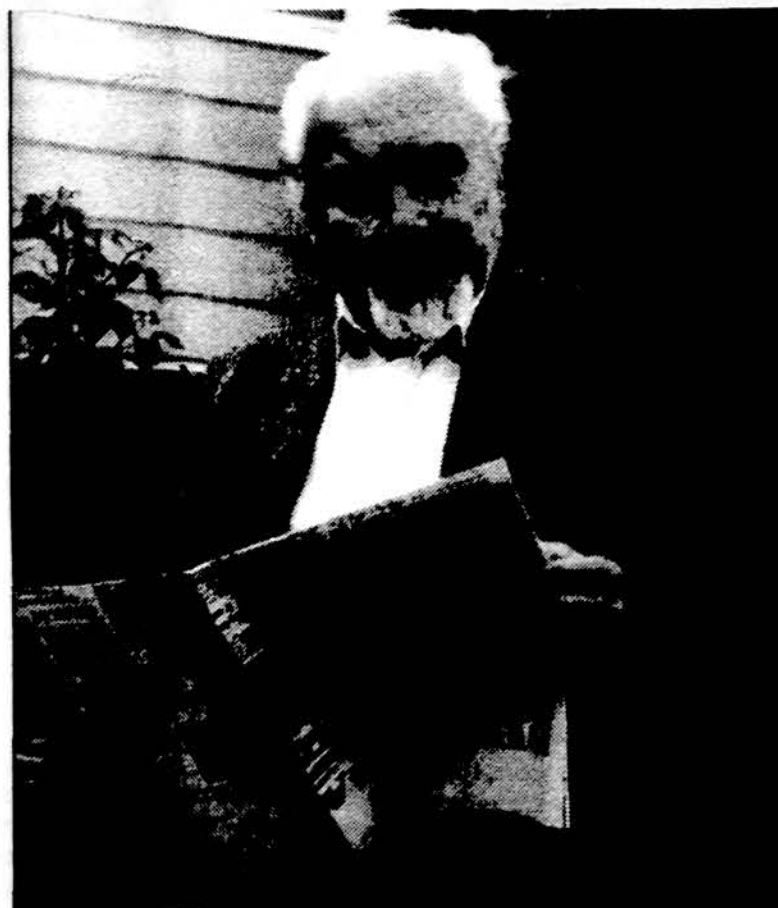
Klausimas A. Dilui: — Kartu studijuodami, abu — ir Kazimiera, ir Kazis — stebėjote iš šalies. Kuo jiedu skyrėsi nuo kitų studentų?

A. Dilys: — Kaune — ateitinių šatrijų veikla. O Vilniuje Kazys, be kita ko, su prof. V. Mykoliaičio-Putino prietarų organizuodavo universitete labai populiarias literatūrinės popietes. Antroji rusų okupacija mus išskyrė. Miela būdavo bent per trukdomą, užesų slopinamą „Amerikos Balso“ radiją pagauti ir išgirsti Kazimiero balsą, jo eilėraščių posmus — guodžiančius, stiprinančius.

— Kaip Bradūnui gimsta eilėraščių, kokių metu ateina įkvėpimas?

K. Bradūnas: — Vieni prišėdimo joks eilėraščių nepasirašo. Svarbu nuotaika, nuojauta. Man eilėraščių prasideda, kai galvoje švysteli pirmoji eilutė. Dažniausiai rytais ji ateina nejuociai, nežinia iš kur. Tai pirmoji eilutė — tai lyg eilėraščių šerdis, paskui vedanti toliau ir toliau. Kol gimsta visas eilėraščių. Niekad neturiu išankstinio plano, kada ir kaip parašyti. Vienintelis kartas, susijęs su tokiu planu, pasitaikė, kai Lietuvos krikšto šeštojo šimtmečio proga norėjau parašyti šešių skyrių kūrinį — kiekvienam šimtmečiui — po skyrių. Tai, iš anksto susiplanuota ir 1987 metais Čikagoje išleista poezijos knyga — *Krikšto vanduo Joninių naktį*. Apskritai kiekvienoje knygoje pasitaiko ir geresnių, ir silpnesnių eilėraščių. Ir guodžia per vieną literatūrinę popietę Putino kadaise pasakytą žodį. Pasak profesoriaus, jei knygoje yra bent 6-7 geri eilėraščiai, tai ta knyga jau labai gera.

— Išeivijoje jums teko

Poetas Kazys Bradūnas su draugu. Nuotr. V. Korkučio

dirbti juodus darbus. Ar tie nekūrybiniai darbai kliudė kurti poeziją?

K. Bradūnas: — Man tie darbai nekludė rašyti eilėraščių. O juodadarbiu teko dirbti gana ilgai. Pirmasis Baltimorėje man pakliuvęs buvo kapinių duobkasio darbas. Likimo broliams lietuviams tuomet pajaukavau: ar ne prasminga būti panašiu ir Shakespeare *Hamlet* duobkasi? O kai pradėjau dirbti statybinių akmenų apdailos įmonėje, prie bjauriai užiančios mašinos, vėl sakydavau: kuo aš blogesnis už Michelangelo su jo skulptūromis ir paminklais? Beje, tas sunkus darbas prie akmenų apdailos man padėjo parašyti eilėraščių knygą *Moreno ugnys*.

Tik nuo 1961 metų gavau mano profesijai artimą darbą — daugiau kaip 20 metų redaguojau Čikagoje leidžiamą užsienio lietuvių dienraštį *Draugas* šeštadieninį kultūros priedą.

Paprastus, sunkius darbus tekdavo dirbti ir kitiems ir Vakarus pasitraukusiems lietuviams rašytojams. Juk reikėjo pragyventi, išlaikyti šeimą. Laiko rašyti belikdavo tik laisvalaikio. Tad, galima sakyti, kad visa lietuvių egzodo literatūra parašyta laisvalaikiais.

— Jūs ir Salomėja Nėris — kaimynai, kilę iš Kiršų kaimo. Ir abiejų poezijos rinkinių pavadinimai panašūs. Jūsų — *Pėdos arimuos*, Nėries — *Pėdos smėly*. Ar tai sutapimas?

K. Bradūnas: — Tik vieną kartą iš toli, scenoje, man teko matyti Salomėją Nėrį, kai už rinkinį *Diemedžių žydėjus* jai įteikė valstybinę premiją. O artimiausiu su ja bendrauti neteko. Juk ji buvo trylika metų vyresnė už mane. O jaunystėje tai labai daug. Dėl eilėraščių knygų panašių pavadinimų galiu pasakyti tiek: ji vasaras praleisdavo Palangoje ant smėlio, o man, atostogų parvažiuosiam į Kiršus, tėtis liedavo ūkio darbus dirbti, arimus versti. Tad Salomėjos Nėries pėdos išspaudė mielą mano — arimuose.

— Klausimas M. Martinaitis: — Tais sovietiniais metais Bradūno ir kitų į Vakarus pasitraukusių mūsų rašytojų knygos nuo mūsų buvo užrakintos devyniomis spynomis. Vis dėlto kai kurie atvažiuojantys tautiečiai sugebėdavo atgauti knygas iš užatlatės. Tokiu būdu 1964 ar 1965 m. Bradūno poeziją pasiekė ir mane. Atmenu, viena pirmųjų tokių knygų buvo *Sidabrinių kamanos*. Tos knygos studentijoje ėjo iš rankų į rankas, eilėraščių persirašinėdavom, perduodavom vieni kitam. Atsimenu, naktį, užsidaręs vienas, tuometinėje žurnalo *Jaunimo gretos* redakcijoje, kurioje aš dirbau, persirašiau daug Bradūno eilėraščių. Tuomet atmintinai zinodavau rinkinį *Moreno ugnys*. Skaitant Bradūno, kitų išeivijos poetų kūrybą, mums, jauniems, atsivėrdavo nauji poezijos klodai. Bradūno poezijoje man patiko nauji santykiai su tautosaka, užtiopdavau giesmių intonacijas.

S. Geda: 1966 metais, berods iš Martinaičio, gavau Bradūno rinkinį *Pėdos arimuos*, paskui iš intelektualo Jolanto — *Krikšto vanduo Joninių naktį*. Mums, jauniems, Bradūnas atrodė savų lietuvių poezijoje. Mano dėmesį atkreipė tragika, mitologija jo poezijoje, kas buvo varžoma ir ko trūkdavo tuometinėje mūsų poezijoje. Be abejo, Bradūno, kitų egzodo rašytojų kūryba mums, Lietuvoje gyvenusiems poetams, turėjo ir tebeturi teigiamos įtakos.

K. Bradūnas: — Išeivijoje stebėdavau, kaip cionykščius mūsų rašytojų knygos pasiekia Lietuvą, domėdavau, kaip apie jas šneka, kaip vertina. Tuomet Čikagoje veikė sovietinių knygynas. Sykį tarp netvarkingai suverstų leidinių aptikau, berods, žurnalą *Per galę*, kuriame užtikau Martinaičio eilėraščių apie mano gimtuosius Kiršus. Tuos posmus širdyje priėmiau kaip mielą laišką man. O kitą sykį, be-

KAZYS BRADŪNAS

BALADĖ APIE DIEVIŠKĄ ŽMOGŲ

Žmogau, kaip čia atsiradi?
Milijonų, bilijonų veidai

Vienas į kitą panašus,
Visi dieviškai gražūs —

Tartum daugybė dievų
Plaukia žemės laivu

Per beribę visatą —
Viską žino, viską mato ...

Tik žiūri: vairo nėra!
O kyla bangos ketera.

DIEVAI, POEZIJA IR...

Dievus graikam sukūrė Homeras —
Išrikiavo ilgą eilę.
O man ir Perkūnas geras,
Trenkiantis rankele.

Taip, kad net dažnas išvirto...
Ir aš išdriks jau guliu —
Perkūnėlis nemėgsta girtos,
Pasigerusio nuo eilių.

O guliu sau ant lokio kailio.
Iš tikrųjų ant žolės...
Ir Dievuliui manęs pagailo —
Reik eilėraščių pagalvės.

vartydamas Vilniuje leidžiamą savaitraštį *Gimtas kraštas*, maloniai nustebau, užtikęs Sigitos Gedos parašytus šiltus žodžius apie mano poeziją. Pagalvojau, kad šis vyras turėjo drąsos parašyti apie mane, tuometiniam režimui nepriimtą asmenį.

— V. Sveticas: — Teko girdėti, kad Kazys Bradūnas anksčiau negu Tomas Venclova yra susitikęs ir bendravęs su Česlaw Milosz. Ar tai tiesa?

K. Bradūnas: — Tai buvo trumpas momentas. Kai 1939 metais Hitleris ir Stalinas pasidalino Lenkiją, nemažai lenkų pabėgėlių atsikūrė Lietuvoje, tarp jų ir Milosz. Vieną kartą Kaune mes, keli studentai — literatai, užsukome į *Naujosios Romuvos* redakciją, pas Juozą Keliuotį. Židime — kažkoks džentelmenas sėdi ir skaito prancūzišką laikraštį *Figaro*. Keliuotis mums tą nepažįstamąjį pristatė. Sako, čia lenkų poetas Česlaw Milosz. Jis mums ištiesė ranką, lietuviškai paklausė, ką mes dabar rašome, ar nebijom prasidedancio karo. Tuo ir pasibaigė tas trumpas pokalbis, man palikęs įspūdį, kad poetas Milosz dar nepamiršęs savo gimtųjų vietų kalbos.

Kiek vėliau išgirdom, kad Milosz emigravęs į Angliją. Tik vėliau paaiškėjo, kad jis per Suvalkiją pasitraukė į Lenkiją pogrindinei veiklai. O gandai apie emigraciją į Angliją tikriausiai bus paskleisti priedangai, vokietų sekliams sumėtyti pėdas.

— Klausimas V. Sveticui. Kuo, jūsų nuomone, Kazys Bradūnas išsiskiria iš kitų rašytojų?

V. Sveticas: — Firmiausiai tuo, kad jo nepamatysi vieno — visur jis kartu su Kazimiera: Rašytojų klubė, Menininkų rūmuose, Filharmonijoje, bažnyčioje, kavinėje. Mums tai daro pamokanti

grazios, darnios lietuviškos šeimos išpuo. Tą patį galiu pasakyti apie Bradūnų vaikus — Jurgį, Elenutę, Lionytę ir anūkus. Kokia puiki šeima ir kaip gražiai visi jos nariai kalba gryną, svetimybų nepaliesia lietuvišką kalbą!

Malonu, kad Kazimiera ir Kazys Bradūnai sugrįžo į Lietuvą. Nemanau, kad jiems lengviau ir paprasčiau čia gyventi, negu Amerikoje. Anaipol! Bet vis dėlto sugrįžo ir gyvena. Tai turime vertinti.

— Klausimas iš salės K. Bradūnui: — Jau ilgokai čia gyvendami, gal galite pasakyti, ar Lietuva išbris iš vargų?

K. Bradūnas: — Po truputį viskas gerėja. Mano galva, kokia valdžia bebūtų, stebuklų staiga nepadarys. Juk per 50 okupacijos metų visur buvo griauta, naikinta. Vienu momentu neįmanoma viską atstatyti. Bet, kai su Kazimiera grįžtame į Vilnių, kurį laiką pabuvę Amerikoje, matome: čia pataisyta, ten padaryta. Vilnius gražėja žmonių pastangomis ir iniciatyva. O kartas nuo karto mudviem tenka išvažiuoti į Ameriką — pasiilgstame vaikų, anūkų. Bet, ten kiek pabuvę, pasiilgstame ir Lietuvos. Tai vėl abu kraunamės kelionės krepšius — ir atgal į Vilnių...

Vakare K. Bradūnas pasikaitė pluoštą eilėraščių iš savo knygų. Jų priskaičiavo per 20, iš kurių kelios išleistos jau Lietuvoje. K. Bradūnas dar pridūrė, kad jau gal jų užteks. Bet, pasirodo, poetas dar nepadėjo plunksnos. Rašo eilėraščius ir Vilniuje, juos spausdina cionykščiuose leidiniuose. Vakare pasikaitė pluoštelį naujų, Vilniuje parašytų eilėraščių. Du jų — gana šmaikščius, dar niekur nespausdintus, jis perdavė *Draugo* kultūriniam priedui. Tuos eilėraščius čia pridodu.

Algimantas Antanas Naujokaitis

Kazys ir poetas Kazys Bradūnai, savo gerbėjų apdovanoti gelėmis. Stovi poetas Marcelijus Martinaitis. Nuotr. Algimanto Žižūno

**ILGIAUSIŲ METŲ MŪSŲ DIDŽIAJAM
POETUI BERNARDUI BRAZDŽIONIUI,
VASARIO 2 DIENĄ ŠVENTUSIAM
GIMTADIENI!**

**BERNARDAS
BRAZDŽIONIS**

TRUPUTIS AGNOSTIKOS

Šv. Tomas Akvinietis ir tu

Jis mato ir žolę, ir žiedą, ir smėlį,
O tu ką matai, tu, žmogau?
— O aš, paėjėjęs žeme mažumėlį,
Labai ir labai pavargau.

Jis matė ir taką, ir ribą, ir tolį,
O tu, ką, žmogau, tu matei?
— Mačiau tik dirvožemį, sausą tik molį,
Tik ledą žiemos eketėj.

Jis matė Kūrėjo pasaulį sukurta,
Reikšmingą ir sau, ir ne sau.
— O aš jį speliu kaip tariamą burtą
Ir baisiai nuo to pailsau.

ŽEKNONĖS MALDA

„Vardan Dievo Tevo ir Sūnaus“
Aš kasryt, kas vakarą kartuju,
„Ir Šventosios Dvasios“, ji neapsinauks,
Vedanti mane kas dieną į rytojų.

Dieve, savo „Amen“ man dar neištark,
Ir, Sūnau, lydek dabar kaip lydi,
Ir Šventoji Dvasia, klystančio nebark,
Nemažai ir taip man kas pavydi.

Kelias buvo ilgas, dar toliau
Noriu juo laimingai pakeliauti,
Meile Dievo Tevo ir Sūnaus
Ir šviesa Šventosios Dvasios pasikliauti.

SU DIEVU VIS — A — VIS

Kas ten šviečia virš visų galaktikų
Ten, kur baigiasi šis žemiškas dangus?
Kad ten Tu esi, o, Dieve, aš tikiu,
Bet kada ten pagaliau nueis žmogus?

Su visais savais šios žemės rūpesčiais
Atsiveikėjęs ir su nelaimėmis ir su
Einančiais pirmųjų pazarų sutikt, pėsčiais
It su savo sielos pragaru visu

Ten, kur baigiasi šalta, sunki žiema,
Kur be paliavos prasideda pavasaris,
Į kur niekad niekados negrįšime,
Čia palikę skausmo skundų ašaras...

Ten, praėję pro visas galaktikas,
Būsim amžinu gyvenimu gyvi
Ir neklausinėsim mus tą naktį kas
Su Dievu suves į vis-a-vis.

**LIETUVIS —
BALETO ŠOKĖJAS**

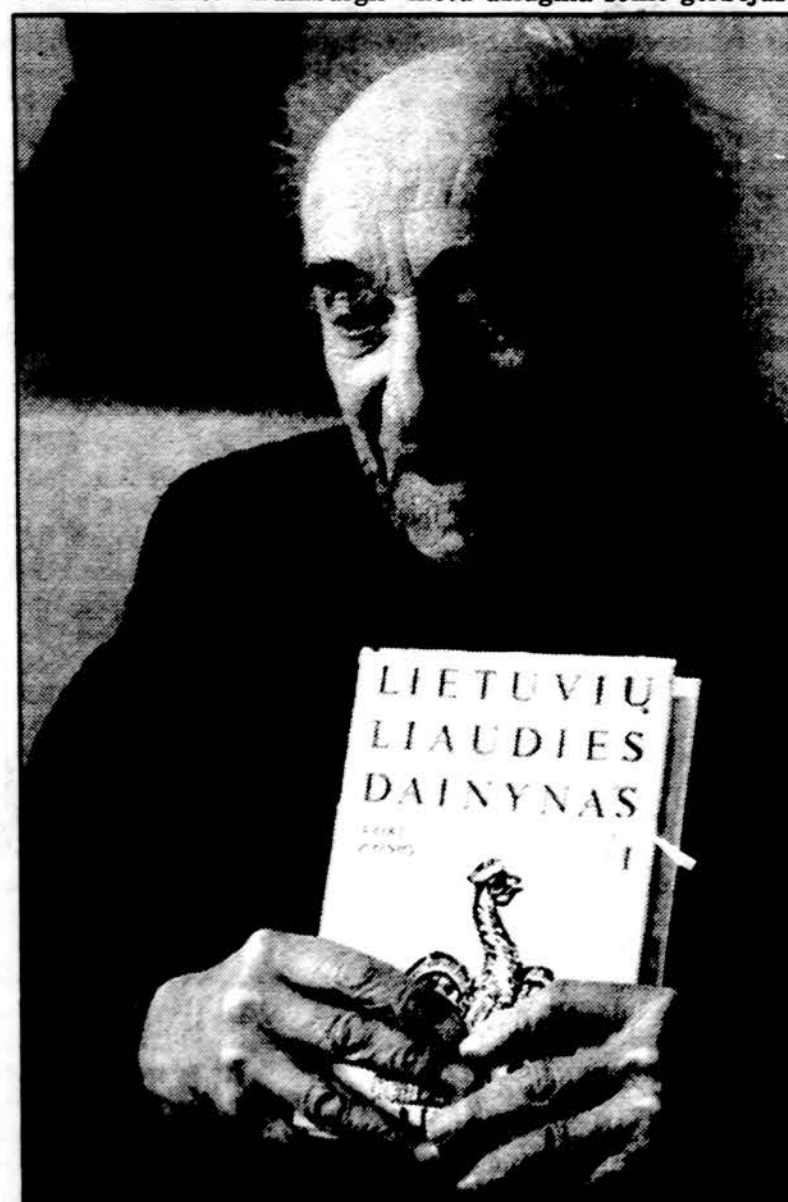
Buvau maloniai nustebinta, kai į mano rankas pateko Lyric Opera of Chicago 44-to sezono 1998-1999 metų žurnalas, kuriame buvo išspausdinta kompozitoriaus Arrigo Boito *Mefistofelio* operos programa. Joje radau jauno šokėjo lietuvišką pavardę — Viktor Barauskas. Viktoro vardas buvo išspausdintas kartu su pagrindiniais šios operos solistais, iškeliant šio talentingo baleto šokėjo aukštą įvertinimą.

Pavarčius programos lapus, po *Mefistofelio* operos istorijos ir kiekvieno veiksmo aprašymo yra pagrindinių operos solistų nuotraukos ir trumpos biografijos. O 22-ram puslapyje giliu žvilgsniu žvelgia ir pagrindinis šios operos šokėjas Viktoras Barauskas. Iš aprašymo sužinojome, kad Viktoras Barauskas jau nuo 1988-1989 m. yra Chicago Lyric Opera pagrindinis šokėjas. Šoko *La Traviata* (1988-99 ir 1993-94); *Aida* (1994-95 ir 1988-89); *Samson et Dalila* (1989-1990). Čia duotas ir Viktoro pasisakymas, atliekant šoki *Samson ir Dalila* operos trečiajame veiksmo: „Aš buvau visas išdažytas aukštinėmis spalvomis. Stipriais spalvomis ir judesiais skrisdamas oru, turėjau nerti į žmonių rankas, taip pat slidžiai nuvingiuoti laiptais žemyn. Tai buvo vienas labiausiai fizinių jėgų pareikalavęs šokis, kokį esu bet kada šokęs“.

Aprašyme paminima, kad Viktoras yra sūnus lietuvių aktorius (Leono Barausko), kuris su savo vaidyba apkelia vo pasaulį, o pats Viktoras jau nuo mažens mėgo vaidinti. Paminima taip pat, kad Viktoras gimęs Kanadoje, baleto pradėjo studijuoti Čikagoje. Išvardintos ir akimirkos iš Viktoro baleto karjeros. Jis šoko pagrindines roles Čikagos miesto balete; *Carmen* operoje su „The Dallas Opera“; Europoje debiutavo, šokdamas baleto Kenneth von Heidecke's *Les sirenės* su „Scottish American Ballet“ Edinburge miesto festivalyje, šoko *Snow Pas de Deux* ir kitas roles *Spragtuke* su Čikagos Festival baletu ir „Spring Waters“. „Spring Waters“ balete Viktorą mokė garsusis baleto meistras Asaf Messere iš žymiojo „Bolshoi“ baleto. Šoko Čigonų princa *Dracula* balete, kurį atliko su „Dance Theater International“ Floridoje.

Norint surasti daugiau žinių apie šį talentingą šokėją, atsirado gera proga užkalbinti Viktorą motina Dana Barauskienę Mažeikienę, kuri š.m. sausio 19 d. St. Petersburg Lietuvių klube įvykusioje Lietuvos Dukterų draugijos madų parodoje taip pat žavėjo žiūrovus savo grakštumu, modeliuodama įvairius Monikos Andrijauskienės sukurtus rūbus.

Ji paminėjo, kad Viktoras turi puikią laikyseną scenoje, nuostabų ryžtą dirbti ir tobulėti savo pasirinktoje baleto profesijoje. Jis augo, apsuptas ne tik scenos menu, bet ir lietuviška aplinka. Viktoras baigė lituanistinę mokyklą, šoko keliuose Čikagos Lietuvių operos spektakliuose, puikiai kalba lietuviškai ir visur pasisako savo lietuvišką kilmę. Nors prarado tėvą vaikystėje, Viktoras ir brolis Andrius, apsupti motinos Danos meilės, išaugo ir pasiekė aukštumas savo pasirinktoje profesijoje. Andrius Barauskas tapo advokatu, dabar dirba St. Petersburg mieste, su žmona Irena augina dukrą Lidiją ir sūnų Aleksą, kurie lanko St. Petersburg lietuvių „Saulės“ lituanistinę mokyklą. O Aleksas net padeda, dirbdamas lituanistinę mokyklą su priešmokyklinio amžiaus lietuviukais. Advokatas Andrius Barauskas ne tik suteikia patarimus legaliuose reikaluose lietuviams pensininkams, bet kartu su žmona pagelbsti lituanistinę mokyklą ir jie yra įsijungę į St. Petersburg jaunų lietuvių šeimų gyvenimą. Baleto šokėjas Viktoras šiuo metu džiugina šokio gerbėjus,

Š.m. vasario 1 d. žymin tautosakininkui Ambrasiejui Jonynui sukako 80 metų. Jis net 43 metus dirbo Lietuvos literatūros institute, Tautosakos skyriuje. Parašė 400 straipsnių, daug knygų, tarp kurių yra *Lietuvių folkloristika, Gaivinanti tautosakos srovė* ir kitos, o taip pat jis yra *Lietuvių liaudies dainynų* pradininkas. Nuotr. Eltos

Viktoras Barauskas (iš kairės) po spektaklio su Dance Theater International Floridoje. Jį sveikina motina Dana Mažeikienė, Irena Kuzinskienė, Gražina Viktorienė ir Angelė Karnienė.

šokdamas su Chicago Lyric Opera. Linkime jam ir toliau siekti tobulumo šioje jėgos ir talento reikalaujančioje profesijoje. St. Petersburg ir Čikagos lietuviai gali tik

Elvira Vodopalienė

**PAMINĖTA EDGAR ALLAN POE
SUKAKTIS**

And this was the reason
that, long ago,
In this kingdom by the sea,
A wind blew out of cloud,
chilling
My beautiful Annel Lee;
So that her high-born kins-
men came
And bore her away from me,
To shut her up in a sepul-
chre
In this kingdom by the sea.
(Edgar Allan Poe, *Annel Lee*)

Šaltą sausio devyniolikto-
sios naktį, saulei dar toli
esant už horizonto, paslaptin-
gas lankytojas pasirodė Bal-
timoreje prie Westminster
bažnyčios (dabar salės) Fay-
ette ir Greene gatvių kampe.
Jis sustojo prie masyvaus Ed-
gar Allan Poe paminklo, kur
šalia yra palaidota ir jo žmona
bei jos motina. Tai buvo jau
penkiasdešimties gimtadienio
apsilankymas prie garsaus
amerikietiško poeto, novelisto ir
kritiko kapo. Lankytojas šį
kartą prie paminklo paliko
tris raudonas rozes, pusę bute-
lio konjako ir laišką.

Šį vizitą iš tamsios bažny-
čios pro langą tyliai stebėjo
Edgar Allan Poe namo ir mu-
ziejaus kuratorius, mokytojas
iš Norfolk, VA., ir Poe ger-
bėjas iš Nashville, TN. Ste-
bėtojų buvimas liko slapstas,
nes nenorėta sudrumsti lanky-
tojo privatumo ir rimties. Taip
buvo išlaikyta 50 m. tradicija
ir įsijungta į 190-jo gimtadienio
minėjimus, kuriuose pro-
gramą atlieka nuo spalio mė-
nesio gastroliuojantis aktorius
John Astin (keistuolis kaip ir
Poe, atliekantis Gomez vaid-
menį TV programoje „Addams
Family“).

Baltimorėje viešasis Poe
minėjimas įvyko sausio 22, 23
ir 24 d. Westminster salėje.
Programoje buvo Astin-Gomez
paruoštas ir atliktas vaizdas:
„Edgar Allan Poe: Once Upon
a Midnight“ ir Bacho draugi-
jos choro vaiduoklių muzikos
koncertas. Vieni bilietai par-
duoti iš anksto.

Tamsos, apsiausto ir skry-
belės priedangoje paslaptin-
gas apsilankymas primena čia
nedylantį Poe populiarumą. Ši
apeiga prasidėjo prieš 50
metų, bet jos stebėjimą pra-
dėjo tik dabartinis Edgar Allan
Poe namo ir muziejaus kura-
torius Jerome prieš 22 metus.
Jis nebando lankytojo užtikti

Virginia valstijos universitete.
1827 m. stojo į kariuomenę, o
1830-1831 m. buvo West Point
akademijoje. Bandė įsikurti
Richmond, Baltimorėje, Phila-
delphijoje, New Yorke. Buvo
rašytojas ir redaktorius, bet
niekur negalėjo prisitaikyti.

„Poezijoje Poe siekė tikslu-
mo, formos išbaigtumo; jis iš-
kėlė žodžio muzikinę vertę ir
ritmo svarbą. Jo poemos gyve-
na liūdesio ir melancholijos
pilname sapnų pasaulyje, ku-
riame viešpatuoja visagala
mirtis... Jo geriausios poemos
pasiekia klasiško skaidrumo,
melodingumo, struktūrinio bei
atmosferinio tobulumo“. (A.
Landsbergis, *Lietuvių Encik-
lopedija*, XXIII t.)

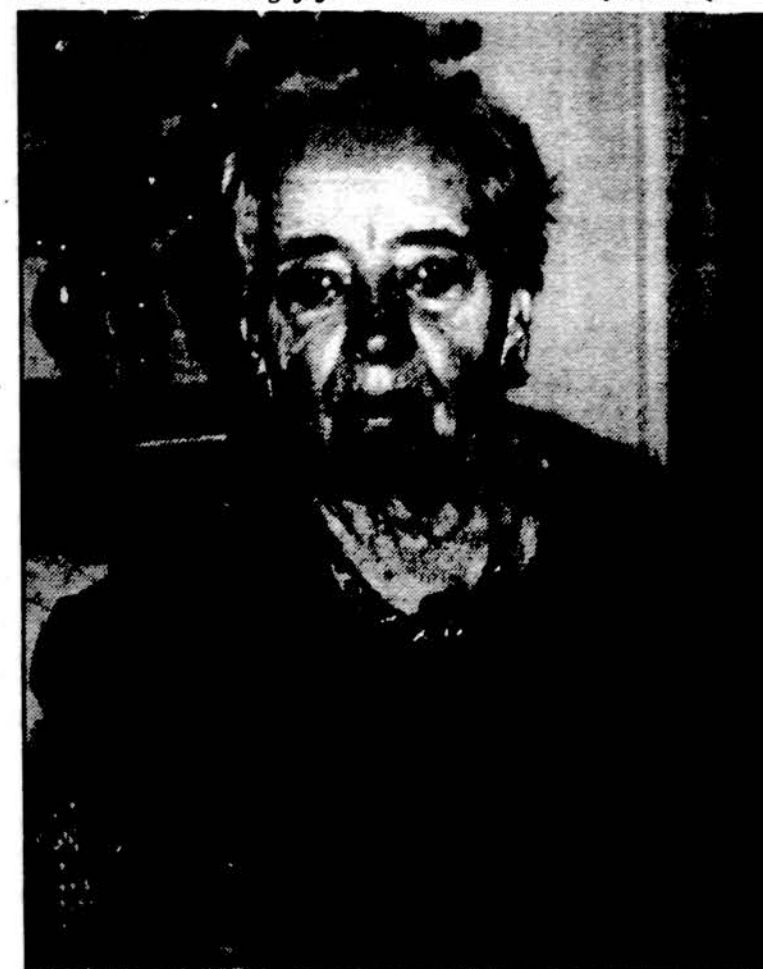
Tarp pokario metu Balti-
moreje apsigyvenusių lietuvių
buvo būrelis literatų, kurie
kartas nuo karto aplankydavo
Poe kapą ir kitomis progomis
prisiminėdavo šį poetą bei jo
poeziją. Poe sekėjų, jo ei-
lėrašių vertėjų ir gerbėjų
buvo (turbūt tebera) ir Lietu-
voje. Pasizymėjęs Poe poezijos
vertėjas ir jos mėgėjas buvo
Kazys Binkis.

Cezaris Surdokas

**NAUJA DAILĖS
GALERIJA**

Į Lietuvos tūkstantmečio
minėjimo programos projektą,
tarp kitų moderniosios archi-
tektūros statinių, įrašytas ir
Vilniuje, dešiniame Nerio
krante (Ukmergės gatvėje)
esantis Nacionalinės Dailės
galerijos perstatymas ir išplė-
timas. Dailininkų ir Archi-
tektų sąjungų, Dailės akade-
mijos vadovai čia siūlo įrengti
šiolaikines lietuvių dailės ir
fotografijos meno ekspoziciją.
Tam pamatas jau yra. Lietu-
vos Dailės muziejuje laikoma
turtinga 20 amžiaus Lietuvos,
o taip pat išvijoje sukurta
dailės kūrinių kolekcija. Dėl
vietos stokos daugybė pa-
veikslų laikoma saugyklose ir
menkai težinoma visuome-
nei, užsienio svečiams, į Lie-
tuvą atvykstantiems svetur
gyvenantiems tėvynainiams.

Dailininkų ir Architektų są-
jungų vadovai mano, kad dar
šiomet pradėjus Nacionalinės
galerijos perstatymą, visi dar-
bai gali būti baigti 2003 me-
tais — per Didžiojo Lietuvos
kunigaikščio Mindaugo karū-
navimo 750 metų sukaktį.

Rašyt. Vanda Tamoliuskaitė-Frankienė-Vaitkevičienė, š.m. sau-
sio 20 d. artimųjų tarpe St. Petersburg, Floridoje, kur ji jau keletą
metų gyvena, šventusi 90-ąjį savo gimtadienį. V. Frankienė ge-
riausiai žinoma, kaip jaunimo ir vaikų literatūros kūrėja.
Parašiusi taip pat nemažai vaidinimų, kurie daugiausia vaidinti
lietuviškųjų šėštadieninių mokyklų scenose. Geriausiai žinomos
jos knygos — *Užburto kanklės* (1971) ir *Du draugai* (1976), už pa-
starąją autorė laimėjusi Lietuvos Bendruomenės premiją. Lin-
kime ilgiausių ir kūrybingų metų!

Lietuvių Rašytojų draugijos kronika

Pagerbtas rašytojas, filosofas, menininkas

Kun. Vytauto Bagdanavičiaus, MIC, 90 metų jubilėjaus proga lapkričio mėn. Čiurlionio galerija ir Rašytojų draugija suurošė pagerbimą. Jacintos Mikutės fleitos muzika lydėjo vakaro dalyvius, padėjo susikaupti ir apmąstyti suaktyvininko gyvenimo užmojus bei darbus. Atidarymo žodį tarė Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkė Stasė Petersonienė. Rašytoja Nijolė Jankutė, aptardama kun. Bagdanavičiaus raštus, tvirtino, kad kun. Vytautas Bagdanavičius „užima išskirtiną vietą išeivijos rašytojų ir gyvenime“.

Pasirodo, kad ypatingą vietą kun. Bagdanavičius taip pat užima vaizdinio meno pasaulyje. Jo vaizdinė kūryba aptarė fotomenininkas Algimantas Kezys. Čiurlionio galerijos direktorius Algis Janušas pareiškė, kad „primame kun. Bagdanavičių i Čiurlionio galerijos menininkų tarpą“. Pradėjau galvoti apie kitus menininkus, kurie yra dalyvavę MKC galerijos parodose, mėgindama įtelpinti ant sienos kabantius, kruopščiai Magdalenos Stankūnienės įremintus kun. Bagdanavičiaus darbus i kokią jau buvusią meno sritį ar bangą. Buvo kalbėta apie paveikslų tikslumą ir menišką kontrolę, o man darbai atrodė pilni emocijos ir spontaniškumo. Atrodė, kad kunigas, užsiėmęs savo tūtais ir gilia filosofija bei teologija, turbūt pradėjo kurti paveikslus grynai sau, užfiksuoti savo gyvenimo akimirkų įspūdžius.

Darbai tikslūs, menininkas susidomėjęs perspektyva, šėšeliais, akvarelės spalvų galiomybėmis. Portretai ypač įdomūs, vaizduoja veido energiją, ne bruožų ar išraiškos tiks-

lumą. Darbai egzistuoja individualiai, nepaisant, kas buvo daroma meno pasaulyje. Be pretenzijų jie sukuria savo išskirtinę realybę. Amerikos menotyrininkai tą vadina „Outsider Art“. Tai menas, pasirėmęs menininko vidiniu pasauliu ir savamoksiškumu, ne bet kokia įprasta sritimi.

Kun. Bagdanavičiaus parodoje kalbėjo jos mecenatai dr. K. Ambrozaitis ir dr. J. Meškauskas. Dr. Ambrozaitis pasakojo, kad kun. Bagdanavičius buvo žinomas „Gajos“ korporacijoje, daug kas domėjosi jo filosofija. Dr. Meškauskas taip pat pastebėjo, kad jo filosofija yra gili ir gal dar ne tiksliai suprasta. Ja reikėtų daugiau susidomėti.

Iteikta LRD premija

Sausio mėnesį Rašytojų draugija suurošė vakarą pagerbti poetą, pedagogą ir vertėją dr. Alfonsą Šešplaukį-Tyruolį. Jam buvo įteikta Lietuvių rašytojų draugijos literatūrinė premija už gyvenimo kūrybą. Literatūros kritikas Algirdas T. Antanaitis skaitė paskaitą apie dr. Šešplaukio-Tyruolio didelį įnašą i lietuvių literatūrą, minėdamas jo poeziją, poezijos ir prozos vertimus bei poezijos antologijas. Meninę dalį atliko smuikininkas Valdas Vasaitis, Audra Adomėnaitė ir Balys Račkauskas.

Dr. Šešplaukis-Tyruolis, dėkodamas už premiją ir renginį, taip kalbėjo:

— Ne tik LRD istorijoje, bet ir apskritai literatūros bei meno pasaulyje, premija už viso gyvenimo kūrybą gan retas atvejis. Prieš 30 metų panaši LRD premija buvo išrūpinta rašytojui Mykolui Vait-

kui, bet ir tai pirmiausia už jo atsiminimų knygą, pridėdant prierasą, kad ir už „viso gyvenimo kūrybą“. Kan. M. Vaitkus buvo poetas, beletristas ir dramaturgas, jau pakankamai tose srityse pasireiškęs nepriklausomoje Lietuvoje.

Tautosakininkas Jurgis Dovydaitis (kairėje) ir prof. Zigmantas Zinkevičius. Nuotr. Algirdo Tarvydo

FILMAS APIE TAUTOSAKININKĄ

Baigęs filmą apie Bernardą Brazdžionį, kino režisierius ir operatorius Algirdas Tarvydas man sakė, kad nori įamžinti 90 metų perkopusį tautosakininką Jurgį Dovydaitį. Ilgai laukti neteko — neseniai gavau kvietimą dalyvauti šio naujo A. Tarvydo filmo *Jurgis Dovydaitis. Palikimas* premjeroje, įvykusioje didžiausioje ir moderniausioje Vilniaus kino teatre „Lietuva“.

Nors apie filmo herojų esu nemažai skaitęs ir girdėjęs, dalyvavau išskilmėse, kuriose, už didelius nuopelnus renkant tautosaką, Lietuvos prezidentas jam įteikė garbingą Jono Basanavičiaus premiją, bet prieš filmo premjerą režisieriaus A. Tarvydo paprašiau dar kartą papasakoti apie J. Dovydaitio gyvenimą ir veiklą.

Režisierius priminė, kad jo filmo herojus kilęs iš šviesios, patriotiškos šeimos. Jo brolis Pranas Dovydaitis — garsus bolševikams atėjus, buvo iš nepriklausomos Lietuvos valstybės veikėjas, mokslo vyras. Bolševikams atėjus, buvo ištremtas i Sibirą ir ten nukankintas. Humanitarinius mokslus baigė, o paskui mokytoja-vo ir jo brolis Jurgis. Bet svar-

biausiu savo gyvenimo tikslu jis laikė tautosakos rinkimą. V. Krėvės paragintas, dar 1923 m. šešiolikmetis mokinukas per pavasario atostogas savo gimtosios Kazlų Rudos parapijoje užrašė apie 200 dainų. O vėliau išvaikščiojo, išvazinėjo visą Lietuvą, iš senų žmonių užrašė apie 140,000 tautosakos kūrinių — pasakų, dainų su melodijomis, padavimų, apeigų, gamtos garsų pamėgdžiojimų. Jo sukauptas archyvas yra didžiausias ir seniausias privati kolekcija Lietuvoje.

Tautosakininkas ypač vertina pasakų dainuojamąją dalį, kuri, jo nuomone, yra kur kas senesnė už sekamąją dalį. J. Dovydaitis bene pirmasis joms pritaikė dainuojamųjų pasakų terminą. Jis parengė ir 1957 m. išleido rinkinį *Lietuvių liaudies dainos su dainuojamaisiais intarpais*. Pasak folkloristo K. Aleksyno, tai pirmas tokio pobūdžio tautosakos kūrinių knyga.

Išleista ir daugiau J. Dovydaitio surinktų dainų, pasakų, kitos tautosakos knygu. Iš visų jo užrašytų tautosakos kūrinių didžiausio populiarumo susilaukė Salake iš Jono Skurbos užrašyta pasaka *Saulės vaduotė*. Išleista 1959 m. atskira knygele ir ne syki pakartota, ji taip pat išversta i anglų, prancūzų, japonų, gruzinų, persų, kitas kalbas ir išleista įvairiuose pasaulio kraštuose. J. Dovydaitio darbais domisi, juos nagrinėja prof. Z. Zinkevičius, K. Aleksynas, kiti mokslininkai-lituanistai.

Mūsų senųjų pasakų sekėjai, dainų žinovai pasensta, kartu su jais miršta, užmarštin nueina neužrašyti mūsų tautosakos lobiai. Užrašęs tūkstantius tautosakos vietų, Dovydaitis juos išsaugojo ateinančioms kartoms. Tai jo brangus palikimas Lietuvai. Todėl tą žodį — *palikimas* — įdėjau i filmo pavadinimą, — sakė režisierius A. Tarvydas. Dar pridūrė, kad

filme jis nesiekė nuosekliai pavaizduoti visą tautosakininko gyvenimą ir veiklą, o tik atkurti jo būdą, darbštumą, užsispyrimą, papasakoti apie žmogų, kuris nuo pat jaunų dienų žinojo, kam pašvęsti savo gyvenimą.

Jau pirmieji filmo kadrai atskleidžia bene ryškiausiai J. Dovydaitio bruožą — jo gilų sąlytį su tėvynės praeitimi. Jau žilagalvis, jis ramiai žingsniuoja kaimo keleliu pro seną piliakalnį, tarsi girdėdamas iš senovės ataidinčias senasias mūsų prosenių dainas, pasakas, legendas. Kaip jis pagyvena, nušvinta, Aukštaitijos kaime sutikęs daugybę pasakų ir dainų žinančią Valentiną Dudėnienę! Vienas kitą papildydami, jiedu atkartoja gyvulių, paukščių garsus, prisimena, kaip žmonės mėgdžiodavo netęptų vežimo ratų girgždesį. Kelmiskės Juzefos Ramanauskienės jis klausinėja, ar prisimenanti dar kokią negirdėtą dainą. O ši, padainavusi kelias senų žmonių dainas, ištraukia knygelę, pavadintą *Kakarykalnio dainai*. Tai, J. Dovydaitio paskaita, ji pati užrašė kaime girdėtas dainas, pasakojimus ir išleido šią ekrane parodytą savo knygelę.

Kadrai žiūrovus vėl nukelia i J. Dovydaitio jaunystės dienas. Jis rodo kadaise jo paties siūtą kelionių kuprinę, išlikusius nudėvėtus batus, su kuriais dar pirmosios nepriklausomybės laikais išvaikščiojo pusę Lietuvos. Išsitraukiu jo paties dar 1929 m. parašytą knygelę *Tautosakos rinkėjo darbas*. Joje skatina kitus rinkti, užrašinėti dainas, pasakas, pataria, kaip tai daryti, kaip bendrauti su kaimo žmonėmis, kad jie atsivertų, dainų padainuotų, pasakų pasakėtų. O štai filmo kadrai, vaizduojantys J. Dovydaitį lietuvių liaudies šokių sūkuryje su jauna folklorinio ansamblio

vadove, taip pat tautosakos puoselėtoja Z. Kelmickaitę. Iš kitų filmo kadrai apie Dovydaitio prasmingą veiklą kalba Kraštotyrininkų draugijos vadovė I. Seliukaitė, istorikas S. Klimka, muzikologas V. Juodpusis. A. Tarvydo filmavimo aparato akis pasizvalgė ir po kraštotyrininko namus Vilniuje. Darbo kambario sienos, lentynos nuo grindų iki lubų nukrautos ju surinktos tautosakos archyvais — sąsiuviniais, gaidomis, magnetofono juostomis.

Jaudina paskutiniai filmo kadrai. Tie archyvai glėbiais kraunami i prie Dovydaitio namų privažiavusį automobilį ir išgabenami i Tautosakos institutą, universitetą, i valstybės archyvus, kad būtų patikimai saugomi, nagrinėjami, leidžiami. O senas, bejėgis, jau regėjimą i klausą praradęs tų lobių rinkėjas lyg nereikalingas stovi salia, prisiglaudęs prie seno, sueizėjusio medžio kamieno. Žiūrovas jautia, kaip jam skaudu atsiminti su tais tautosakos lobiais, kuriuos jis rinko, krovė per visus savo ilgo gyvenimo metus.

— Tai unikalus, jaudinantis filmas, — taip apie šią A. Tarvydo kino juostą atsiliepė kino kritikas S. Valiulis.

Algimantas Antanas Naujokaitis

Kur įsigyti svarbią knygą *Lietuvių studentų korporacija „Jūra“ Lietuvos universitetuose? 562 puslapių, 320 nuotraukų, 112 atspaudų, didelio formato, kietais viršeliais Algirdo Gustaičio redaguotą knygą išleido Klaipėdos universitetas, H. Manto 84, Klaipėda 5808, tel. 25 45 53 arba 31 00 19. Platina universitetuose ir mokslo įstaigose. Autorius prašo šiuo leidiniu susidomėti.*

Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC

Jaunųjų kūrėjų vakaras

Spalio mėnesį vykusiam „Ateities“ savaitgalio Lietuvių rašytojų draugija suurošė jaunųjų poetų ir rašytojų vakarą, kuriame dalyvavo ir savo kūrybą skaitė Vainis Aleksa, Kornelijus Jazbutis, Daiva Karužaitė, Audra Kubiliūtė Dailienė ir Ričardas Spitrys.

Daiva Karužaitė

Lietuvių rašytojų draugijos narių būrelis Lemonte, IL. Iš kairės: Daiva Karužaitė, Paulius Jurkus, Stasys Dziugas, Stasė Petersonienė, Julija Gylėnė ir Algirdas Titus Antanaitis. Nuotr. J. Tamulaitis

Jurgis Dovydaitis savo darbo kambaryje su kino režisierium Algirdu Tarvydu (dešinėje). Nuotr. A. Tarvydo.

Lietuvių rašytojų draugijos premijos (teikimo vakare: Daiva Karužaitė ir Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis.

Scena iš Kazio Sajos komedijos *Savaitgalio romanas*. Atlieka Los Angeles Dramos teatro aktoriai (iš kairės): Raima Urbanienė, Haroldas Mockus ir Ramunė Vitkienė. Komedią Čikagos ir apylinkių lietuviškoji publika galės matyti kovo 14 d., sekmadienį, 3 val. popiet, Jaunimo centre. Rengia „Margutis II“.

Rapolas Vabalas (Amandas Ragauskas) tariasi su dr. Vilkiu (Saulius Stančikas) K. Sajos komedijoje *Savaitgalio romanas*.

Leidiniai

DVIKALBIŠKUMO SIMETRIJA

Šiame laikraštyje sausio 16 d. buvo paminėta Juliaus Kelero poezijos knyga *XL eileraščiai — XL Poems*, lietuvių ir anglų kalba. Vertėjas Vytas Bakaitis. Viršelio geometrinį ornamentą, lyg ir pavaizduojantį dvikalbiškumo simetriją, nupiešė dailininkas Romas Orantas. Įžangą parašė Rimvydas Šilbajoris. Išleido Lietuvos Rašytojų sąjungos leidykla Vilniuje.

Visa tai kartoju, nes dvikalbės poezijos knygos pasirodymas lietuvių rašytoje yra retenybė. Gerų poetų mums dabar netrūksta. Tačiau gabių vertėjų, savų ar kitataučių, kurie lietuvių poeziją meniškai verstu į didžiulį pasaulio kalbas, yra labai nedaug. Nelengvas tai darbas. Reikia rasti žodžius, aketi smegenis ieškant tinkamo žodio, frazės. Nobelio premijų už tai neskiria.

Sena tiesa: vertėjas dvasia turi būti poetas ir visapusiškas meistras tos kalbos, į kurią perkelia originalų tekstą. Dažniausiai ji yra gimtoji kalba. Laimė lietuvių poetui, jei jo kūrybą apsiima versti, sakysime, pirmieji anglų ar amerikiečių poetai. Ir ne vieną kurį eileraštuką, bet išties ciklus, net visą knygą. Tuo gali pasigirti Tomas Venclova, suradęs talentingą savo giliamintę poezijos vertėją Dianą Senčai. Gali ir Jonas Mekas, kurio *Seminiškių idilės ir Reminiscencijos* yra išverstos minimas Vytas Bakaitis dvikalbiėje knygoje *There is No Ithaca*, su Czesław Miloszo įžanga. Daug lietuvių poezijos išvertė ir Jonas Zdanys, angliškai rašęs moderniai hermetiškai eilėmis.

Noriu įterpti Czesław Miloszo našumo atvejį. Dažnai pasirodo jo naujos knygos anglų kalba. Didžia dalimi dėl to, kad turi tobulą taktininką Robert Haas, buvusį JAV Kongreso poezijos laureatą. Miloszo knygose vis pažymima, jog vertė autorius ir Robert Haas.

Panašiai ir su Nobelio laureatės W. Szyborskos poezija. Prie jos pasaulinio garso prisidėjo igūdę vertėjai, kiek žinau, versdami dviše. Vienas būtinai turi gerai mokėti lenkiškai. Malonu skaityti jos stambų tomą *Poems New and Collected 1957-1997*. Vertė poetaitė Stanisla Baranczak ir Clare Cavanagh. Gi 1980 m. pasirodžiusią dvikalbę rinktinę — *Magnus I. Krinsky* ir Robert A. Maguire.

Bet grįžkime prie Vytas Bakaitis, prakalbinusio Juliaus Kelero eileraščius angliškai. Šiaip ar taip — 40 kūrinių! Kadangi Kelero poezija, anot R. Šilbajorio, yra perdem metaforiška, tai vertėjas ne juokais turėjo verstis aukštyn kojomis, kad jo versija figūriškai maždaug atitiktų originalą. Kelerei būdingas ir zaismingumas, ir lyriškas liūdesys. Tad ir Bakaitis, savitai veikiamas vardo Vyt (vyturielis), kai kur pasistengė suręsti tolygius lyrizmus. Žinoma, ne visur pavyko. Pasitaiko abejotini nukrypimai, persistengimo.

Manau, verta nurodyti bent kelias abejone sukelusias vertimo detales. Poetas sako, kad „vasara pamesta kaip sidabro šaukštelis“. Vertėjas: „summer had been discarded with the silver spoon“. Čia žodis „lost“ kur kas gražiau atitiktų „pamesta“. Juk vasaros niekas

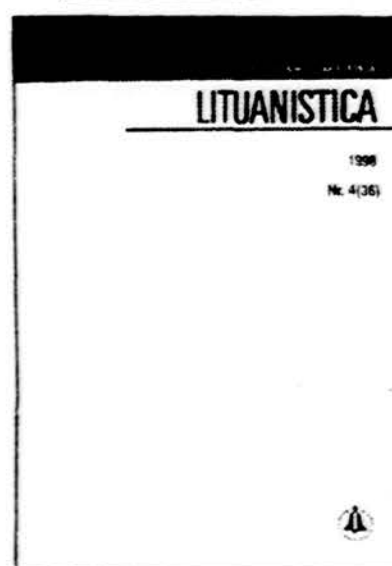
neišmeta: mes ją prarandame; „nemiegantių vyzdziuos“ tampa „sleepless vistas“. O kuo blogas tikslus „pupils“ arba „eyes“? Gal norėta išskirti vyzdžių ir vistų fonetinį panašumą?

Bakaitis linkęs praplešti angliška frazę. Pavyzdžiui, „kaip semia ranka“ pavirsta „it's the same way they scoop up by hand“; „kadaise“ — „who knows when“. O kodėl nepavartoti „once“? „pavėjui“ tapo „in shelter from the wind“. Matyt, „windward“ netiko, nes posmui reikėjo ilgesnės eilutės; „kai taip ilgai“ „with desire so worked up“. „Tušiam paplūdimy“ — „at the drained reservoir“. O kodėl ne „on the deserted (ar „empty“) beach“? „Grindins“ tampa „floor“; „žemyn, kur dar nėra tamsos“ — „down-ward, where for now there is nothing of darkness“.

Šalia pasitaikančių korektūros klaidų, yra ir kalbos sąvokų nesupratimo. Būtent, „užmiegam sapno giljotinai pasmerkti“ tampa „go to sleep to condemn the dream guillotine“. Tai juk visai kas kita. Ar vel — „balsas languotas dienoraščio puslapy“ — „and the voice of box-window of a daily“. Dienoraštis nėra dienraštis; „tenekaltina jis mūsų, minančių svetimą slenkstį“ — „let him not blame us for mentioning some foreign threshold“. Vertėjas nesuvokė žodio „minti“ prasmės. Taip pat „ištvirkusi vasara“ nėra „de-ranked summer“. Ji tiksliau verstina kaip „indecent“ arba „lewd“.

Pakaks. Kur kas maloniau būtų cituoti ilgą virtinę pavykusių, išpūdingų Vyt Bakaitis eilučių, kuriose pajunti Kelero poezijos impresionistinį vaizdumą. Ypač tada, kai aistra šauniai metaforikai atves-tas ir eileraštis pasidaro erdvesnis, melodingesnis. Būtent: „Niekio daugiau. Tik šalnų lakštingala / suokianti prisikėlimą, tik laukinė / naš-laitė, likuriuojanti rytu“ — „There's nothing more, only a nightingale in frost / sobbing for resurrection, only the wild pansy waiting around for dawn“. Gražu, ir tiek.

Pranas Visvydas

SVARUS IR IDOMUS ŽURNALAS

Lituanistica. 1998 m. Nr. 4. Žurnalas leidžiamas Vilniuje nuo 1990 m. žurnalo *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos dar-bai*. A serija (ėjusio nuo 1955 m.) pagrindu. Per metus išei-na 4 numeriai. Redaguoja re-dakcinė kolegija.

Istorija, archeologija, kalba, literatūra, tautosaka, etnolo-gija — štai tokios pagrindinės *Lituanisticos* temos. Šio žur-

JULIUS KELERAS

VAIDAI

As tik sakau gi tau, kad tu esi vienintele: vienintelis ruduo, vienintele šalna, vienintele žibute, tirpstanti tarp pirštų man, vienintele taip netikėtai bundanti pavasario ranka, pražystanti bejeigiais kačiukais sniego kaugej

As tik sakau: jeigu nebūčiau čia, turėčiau būt uola, atbūdančia saloj, tuščiais namais, priglobiančiais keleivį, siaura aleja, sudėdanti blūstą ant ežero peties, ir tesulio šio akimirka tave kaip savas horizontas, vėstantis akus sapnus atgal namolio

As tik sakau gi tau, kad sniego serafimai grįš rytoj, ir vėjas vėduos atpusyt, bet nieks nesustabdyt vagono lekiančio į ateitį; ir ten toli giliai jau mūsų nepažins kiti, ir patys sau mes būsim svetimi kadaise nepageltusiose šiaurės ryto fotografijose

As tik sakau: tai verkia švityrų, tai valčių krūtys blaškosi per sapną, ieškodamos vandens, ir dusliai skamba varpeliai Melynbarzdžio pilyje, kur glaudžiasi vaikystės šmėklos, ir tie pilksvi kačiukai, sumerkti palei duris keleivui sako: tu esi vienintele

nalo straipsniai pasižymi gi-tydų). Vėliau lietuvių saugu-mo aparate dar labiau suma-žėjo (1947 m. iš 12,000, dir-bančių MVD sistemoje, 40,6 proc. buvo lietuviai, 47 proc. — rusai ir 12,4 proc. — kitų tau-tybių).

Ką devėjo mūsų proseneliai gelczies amžiuje? Autorė Elvy-ra Peteliūnaitė savo tyrinėjimuose „Audinių liekanos gele-žies a. laidojimo paminkluose Lietuvoje“ rašo, kad kasineji-muose rasti papuliariausi au-diniai — vilnoniai ir lininiai, dažniausiai jie — rudo atspal-vio, kartais žalsvos ar juosvos spalvos. Audiniai buvo verpia-mi staklėmis. Audinių pynimo būdas lyginamas su Europoje rasto prevykūno postilė — vie-nas didžiausių originalių XVI a. lietuvių raštijos paminklų, teikiantis ypač vertingos me-džiagos įvairiems sintaksės ty-rinėjams. Šia medžiaga ir remiasi Jovita Liutkutė savo darbe „Tikslų šaltiniai saki-niai Jono Bretkūno postilėje“. Iš šio straipsnio ne tik sužino-mame, kad senoviški jungtukai idant, jeib, ir jeig yra vurtę jungtukų kad, bet ir kaip tikslų šaltiniai sakiniai J. Bretkūno postilėje skiriasi nuo dabartines šaltinių sakinių vartosenos.

Apie ką rašė ir ką teigė Vaizgantas savo publicistiko-je tyrinėja Ilona Čizauskaitė, savo ieškojimus pavadindama „Vaizganto publicistikos se-mantikos bruožai“. Kai kurios Vaizganto rašymo temos vis dar aktualios ir dabar: rašto-jaus reikšmė rūpestį dėl lietuviš-ko spaudos ir mokyklų,

proc. lietuvių ir 16,6 proc. žydų). Vėliau lietuvių saugu-mo aparate dar labiau suma-žėjo (1947 m. iš 12,000, dir-bančių MVD sistemoje, 40,6 proc. buvo lietuviai, 47 proc. — rusai ir 12,4 proc. — kitų tau-tybių).

Ką devėjo mūsų proseneliai gelczies amžiuje? Autorė Elvy-ra Peteliūnaitė savo tyrinėjimuose „Audinių liekanos gele-žies a. laidojimo paminkluose Lietuvoje“ rašo, kad kasineji-muose rasti papuliariausi au-diniai — vilnoniai ir lininiai, dažniausiai jie — rudo atspal-vio, kartais žalsvos ar juosvos spalvos. Audiniai buvo verpia-mi staklėmis. Audinių pynimo būdas lyginamas su Europoje rasto prevykūno postilė — vie-nas didžiausių originalių XVI a. lietuvių raštijos paminklų, teikiantis ypač vertingos me-džiagos įvairiems sintaksės ty-rinėjams. Šia medžiaga ir remiasi Jovita Liutkutė savo darbe „Tikslų šaltiniai saki-niai Jono Bretkūno postilėje“. Iš šio straipsnio ne tik sužino-mame, kad senoviški jungtukai idant, jeib, ir jeig yra vurtę jungtukų kad, bet ir kaip tikslų šaltiniai sakiniai J. Bretkūno postilėje skiriasi nuo dabartines šaltinių sakinių vartosenos.

Apie ką rašė ir ką teigė Vaizgantas savo publicistiko-je tyrinėja Ilona Čizauskaitė, savo ieškojimus pavadindama „Vaizganto publicistikos se-mantikos bruožai“. Kai kurios Vaizganto rašymo temos vis dar aktualios ir dabar: rašto-jaus reikšmė rūpestį dėl lietuviš-ko spaudos ir mokyklų,

Vertingas mokslinis veikalas

Albertas Juška: *Mažosios Lietuvos bažnyčia XVI-XX amžiuje*. Klaipėda 1997. 782 p.

Klaipėdos universiteto des-tytojas Albertas Juška su Mažosios Lietuvos fondo para-ma išleido stambią knygą apie bažnyčią Mažosioje Lietuvoje (iš tikrųjų knygos pavadinimas turėtų būti arba „Baž-nyčia Mažosioje Lietuvoje“ arba „Mažosios Lietuvos bažny-čios“, nes tokios institucijos kaip „Mažosios Lietuvos baž-nyčia“ niekuomet nebūta). Tai pirmą tokio pobūdžio lietu-viška knyga. Bet ir vokiškų ty-rinėjimų apie Mažosios Lietu-vos bažnytinę istoriją tėra vos vienas kitas, o ir tie patys daugiausiai skelbti XIX a. ir šio simtmečio pradžioje ir apima tik vieną kokį nors as-pektą. O Juška gana plačiai aprašo bažnytinę padėtį ir lietuvių religinius bei tikybinius reikalus.

Pirmoje dalyje jis trumpai paminėti mažlietuvių gyvenimą Rytų Prūsijoje nuo Reformaci-jos laikų iki Antrojo pasauli-nio karo, kiek plačiau sustoda-mas prie jų pastangų išlaikyti lietuviškumą. Toliau jis apra-šo parapijų kūrimą, bažnyčių statymą ir pristato lietuvišką religinę literatūrą pagal žanrus: katekizmus, biblijas, gies-mynus ir t.t. Atskira-me sky-riuje autorius aptaria susirin-kimininkų veiklą kaip savitą religinį mažlietuvių judėjimą. Pirmą dalį užbaigia su sky-riais apie Klaipėdos krašto bažnyčią 1919-1939 metais ir apie šio krašto parapijas po 1945 metų, joms jau priklausant Lietuvos Liuteronų baž-nyčiai.

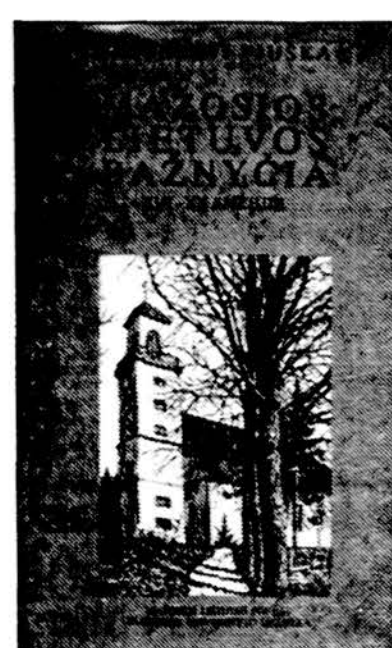
Šie abu skyriai yra ypač vertingi, nes jei autorius vi-suose kituose skyriuose pa-sitenkina kitų tyrinėtojų dar-bais, tai čia jis savo išvadas pagrindžia jau archyviniais šaltiniais ir praplečia mūsų žinias naujais duomenimis. Krenta tik akin, kad, pristaty-damas Klaipėdos krašto baž-nytinius gincus 1919-1939 me-tais, jis vertina juos kiek vie-našališkai. Tuometinė situa-cija buvo paini, tad reiktų parašyti anuometinius įvykius kiek galima nuosaikiau, nen-uvertinant vienos pusės. Ypač nedera istoriniame veikle vartoti tokių žodžių, kaip „šmeiže“ ir t.t. Nepaprastai vertingas yra skyrius apie

skiepijo lietuviams patriotinį prisirišimą prie tėvynės, at-grasindamas nuo sotesnės duonos ieškojimo svetur, pra-sidėjus masinei tautiečių emigracijai į Ameriką, sieloja-si dėl sulenkintų Vilniaus krašto bažnyčių ir mokyklų, aptarinėjo, kokie turėtų būti tikrieji kunigai.

Džiuljeta Maskaliūnienė sa-vo straipsnyje „XIX a. lietuvių didaktinė proza“ tiria, kaip di-daktiniai lietuvių rašytojai, remdamiesi kontrasto princi-pu, komponuoja savo didakti-nius siužetus ir parenka vei-kėjus.

Lituanistica recenzuoja ir Lietuvos kalbininkams, ypač baltistams gerai žinomą Len-kijoje leidžiamą rimtą periodi-nį leidinį, skirtą baltų kalboty-rai ir baltistikai, *Linguistica Baltica*, apie kurį Čikagoje vy-kusiame „Santaros-Sviesos“ suvažiavime užsiminė ten da-lyvavęs italų baltistas Pietro Dini.

Visi, norintieji užsisakyti šį vertingą žurnalą, rašykite lei-dyklos adresu: *Lituanistica*, A. Goštauto 12, 2600 Vilnius, Li-thuania. Žurnalo kalba — su-tartinė.

Klaipėdos krašto parapijų at-sikūrimą po 1945 metų ir jų integraciją į bendrą Lietuvos Liuteronų bažnyčią. Reikėjo tik paaiškinti religinių kultų įgalotinio nuorodą, kad 1946 m. būta neva 44 liuteroniškų parapijų. Mat tuo laiku baž-nyčios konsistorija dar nebuvo priregistravusi parapijų, ir įgalotinis pridavė spėta skai-čių. Antrąją ir kur kas plates-nę knygos dalį sudaro visos Mažosios Lietuvos parapijų aprašymas. Čia trumpai apa-rašytas kiekvienos parapijos išsivystymas ir veikla, pami-nėti jų kunigai. Tai tikra en-ciklopedija. Jau vien dėl šios dalies knyga dar labai ilgą laiką nepraras savo vertės.

Žinoma, būtų galima apgai-lestauti, kad knygoje per siau-rai pristatomas Rytų Prūsijos bažnyčios istorija. Mazai suži-nome apie bažnyčios vadovy-bės laikyseną mažlietuvių at-veju ir apie lietuviškumo pa-laikymo poslinkius bažnyčioje. Autorius to nesiėmė gvildenti, nes jis neturėjo galimybių per-žiūrėti Berlyno archyvus. Bet tai ne per daug mažina šios

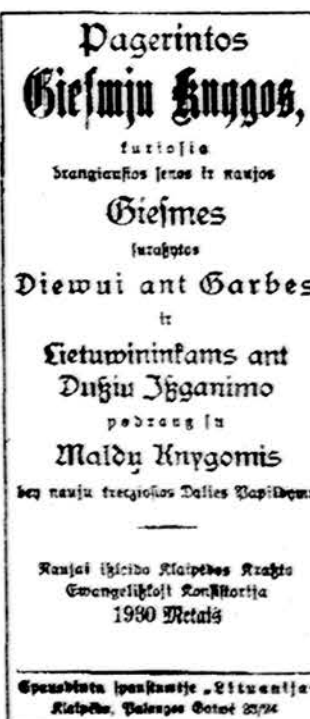
knygos vertę. Surinkti tiek medžiagos vienam žmogui yra didelis darbas, ypač kad tai turėjo būti atlikta šalia visų kitų universitetinių darbų. Ši knyga tegu puošia ne tik lietu-vių evangelikų namus, bet vi-sas lietuvių asmenines biblio-tekėles. Juk čia lietuviai ras daug jiems nežinomų ir, ne-mokant vokiškai, neprieinamų žinių. Nors yra nemažai klai-dingų vertimų, pvz., „Fonds der Landeskirche“ nėra „Lau-kininkų bažnyčios fondas“, bet „Krašto bažnyčios fondas“, tai yra Prūsijos bažnytinis fondas (p. 364). Tokių ir panašių klai-dų būtų buvę galima išvengti. Galima abejoti kai kurių anekdotų verte arba poetų kūrinių citavimu istoriniame darbe. Bet autorius norejo parašyti lengvai skaitomą knygą, kas jam gerai pavyko. Gal tai yra net svarbiau, nei sausi moksliniai svarstymai.

Ypač pagirtina, kad autorius pristato ne vien tik Prūsijos evangelikų bažnyčiai priklaus-iančias parapijas, bet ir visas kitas konfesijas, tarp jų ir ka-tališkas šio krašto parapi-jas. Jau ir Bronius Kviklys, aprašęs Lietuvos bažny-čias, pabrėžė tik katali-kų bažnyčias, tai Juškos žvilgsnis yra tikrai eku-meninis.

Autorius mini savo veikale daugelį dvasininkų bei lietu-vių rašto darbuotojų. Gaila, kad didelė knygos apimtis ne-leido pridėti dar atskiros dalies su asmenų biografijomis. Tai jau būtų atskiras veikalas, kurio turėtume išprašyti iš autoriaus. Bet yra įtrauktas visų parapijų kunigų sąrašas.

Labai vertingos yra ilustra-cijos. Platus panaudotos lite-ratūros sąrašas. Pavardžių bei vietovių rodyklės ir santrauka vokiečių kalba daro knygą dar vertingesnę.

Artūras Hermann

Populiarūs lietuvininkų *Giesmynas* (kairėje) — iš jo dar ir da-bar giedama; dešinėje — susirinkimininkų *Giesmynas*.

Originalioji Isės bažnyčia.